

Dézsi Lajos
Misztótfalusi Kis Miklós

http://mektukor.oszk.hu/05600/05638/index.phtml#

TARTALOM, BEVEZETÉS

Tartalom

Bevezetés.

Első könyv.
Deákévek.

Második könyv.
Amsterdamban.

Harmadik könyv.
A kolozsvári "vasműves".

Függelék.

I. Misztótfalusi Kis Miklós a nemzeti nyelvű iskolázásról.

II. Misztótfalusi Kis Miklós levelei.

1. Teleki Mihályhoz és Tofeus Mihály erdélyi püspökhöz.
1684 aug. 15. Amsterdam.

2. Pataki István kolozsvári tanárhoz.
1685 szept. 19. Amsterdam.

3. Teleki Mihályhoz.
1690 márcz. 4. Kassa.

III. Misztótfalusi Kis Miklós végrendelete.

Jegyzetek

Bevezetés

Örök dicsőségére szolgál nemzetünknek, hogy a tudomány és művelődés iránt mindenkor fogékonyságot mutatott. A középkor derék szerzetesei minálunk épen olyan szorgalmasan másolták a latin codexeket, mint akár Németországban, - azzal a különbséggel, hogy a miéink aránylag többet másoltak nemzeti nyelven; nekünk is megvan a magunk Hrossvithája, csakhogy ennek csupán édes anyanyelvéért dobogott a szive; nemzeti krónikáinkat is nem hiába irigyelték meg a német tudósok tőlünk.

A renaissance korában Budavár második Firenze volt s a magyar király vetekedett a Medicikkel akár tudomány-, akár művészetpártolás dolgában. Nekünk is voltak tudományos köreink s főpapjaink a tudományt és költészetet nemcsak pártolták, hanem művelték is.

A könyvnyomtatás iránt előbb érdeklődött a magyar nemzet, mint a csehek vagy lengyelek, pedig a könyvnyomtatás hazájához ezek közelebb estek, sőt előbb, mint az angolok és spanyolok s előbb mint Franczia- és Olaszország sok nagy városa s az elsők között, a művelt Hollandiával egy időben fogadta be.

A mi első nyomdászaink is a társadalom színe-javából kerültek ki s Huszár Gál, Heltai, Bornemisza nem állottak hátrább kortársaiknál tudományos képzettség dolgában: ők is nemcsak a betűkkel és könyvsajtóval, hanem a tollal is szintén olyan jól tudtak bánni.

Nekünk is volt Estienne Róbertünk, a ki nagyszámú nyomtatványai mellett szótárt és egyéb műveket is írt, csakhogy a miénk, habár élete javarészét nyomtatóműhelyben töltötte is el, nyomdaalapítási álmai beteljesedését nem érhette meg.

Technikai haladás tekintetében sincs miért szégyenkeznünk, volt Elzevierünk is: Szenczi Kertész Ábrahám kora legszebb betűit honosította meg nálunk.

Aldus Manutiusról írják, hogy Aristoteles műveinek kéziratait maga vetette össze s szövegkritika segítségével maga állapította meg a helyes szöveget; kiadványaiban saját orthographiai és kritikai elveit vitte következetesen keresztül s azonkivül latin és görög nyelvtant írt; körötte kis akadémia gyülekezett, a tudósok az ő utasításai s elvei szerint dolgoztak, új könyvalakot s a szemnek tetszetős betűket honosított meg: akárcsak Misztótfalusi Kis Miklós.

Ez is tudós könyvnyomtató, ki a latin nyelvtant előbb átdolgozza s úgy adja ki, a ki mielőtt a bibliát kinyomtatná, előbb az eredeti szöveggel hasonlítja össze s a hibákat kijavítja és javításait ügyesen megvédi; költő, kinek verseit a nép széltére énekelte; theologus, ki egyházi beszédet is ír; nyelvész, kinek tiszta gondolkodásra s éles megfigyelésre való orthographiai elvei vannak, melyeket kiadványaiban következetesen alkalmaz; kritikus, ki átvizsgálja a kiadás végett hozzá vitt műveket s a szerzőket figyelmezteti tévedéseikre; jó hazafi, ki ingyen nyomtatja ki a magyar ábéczét, mert azt akarja, hogy a paraszt is tanuljon meg olvasni; a ki lelkesen izgat a latintól hátraszorított nemzeti nyelv érdekében; a ki élénken érzi nemzete minden téren való elmaradását s figyelmezteti reá honfitársait; a ki maga költségén maga által öntött betűkkel maga nyomtatja ki. "aranyos" bibliáját, hogy azt oly olcsóvá tegye nálunk, mint a milyen volt az angoloknál; ügyes és szakképzett betűmetsző, betűöntő és könyvnyomtató, a ki föltűnt Amsterdam világhírű könyvnyomtatói között is "szemnek kedves" betűivel, sőt egy hollandi egyetemi tanár szerint minden belgát felülmult a betűöntésben és metszésben; kinek művészi munkájáért vetekedett Angol-; Svéd-, Lengyel- és Németország, Toscana nagyherczege és a római pápa; a ki örmény és georgiai betűivel a magyar nevet messze keleten is ismeretessé tette, úgy, hogy a kiket Amsterdam könyvnyomtatói hírneve édesgetett magához Ázsiából, a magyar név dicsőségét vitték onnan vissza hazájukba...

Sőt dicsőséget hozott Amsterdamra is. A georgiai király hálálkodó levélben köszönte meg a város polgármesterének, hogy a georgiai betűk metszésére alkalmas embert keresett és talált.

Egy könyvnyomtató a sötétben világító gyertyát választotta emblemául, körötte a következő jelmondattal: "A másoknak világításban emésztődöm el": senkire sem illett jobban ez emblema és e jelmondat, mint Misztótfalusi Kis Miklósra.

Egy régi író őt "Erdély phoenixének" nevezte el s a monda phoenixmadarával hasonlította össze, mely tűzben emészti el magát s hamvaiból ötszáz év mulva új életre támad: valóban, a magyar nyomdászat történetében ilyen tüneményszerű jelenség volt, megjelenése a magyar nyomdászat újjászületését jelentette s ő is tűzben, a folytonos munka tüzében, emésztődött el...